

Rekomendowane praktyki

dla Członków Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców w zakresie sporządzania opinii eksperckich

Edycja 1; Luty 2024

STOWARZYSZENIE
INŻYNIERÓW DORADCÓW
I RZECZOZNAWCÓW

Przedmowa

Problematyka jakości opinii sporządzanych przez ekspertów i biegłych jest przedmiotem ożywionej dyskusji nie tylko w ramach działalności Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczników (SIDiR), ale też środowisk sędziów sądów powszechnych oraz arbitrów sądów polubownych, w tym Arbitrażowego Sądu Budowlanego przy SIDiR.

W listopadzie 2023 r. odbyły się warsztaty, podczas których w gronie Członków SIDiR – Inżynierów Konsultantów dyskutowaliśmy na temat tego, jakie oczekiwania można mieć wobec opinii sporządzanych przez ekspertów oraz jakie czynniki decydują o ich jakości i zaufaniu do konkluzji.

Wnioski z dyskusji potwierdziły, że do czynników wpływających na jakość opinii należą **kompetencje ekspertów** i stosowanie się przez nich do **zasad etycznych**, do których w głównej mierze należą uczciwość, obiektywizm, staranność, lojalność, niezależność i bezstronność. Przestrzeganie zasad etycznych jest warunkiem koniecznym do budowania autorytetu eksperta i jego profesjonalizmu.

W przypadku kompetencji **kluczowe znaczenie mają kompetencje techniczne oraz komunikacyjne**. **Kompetencje techniczne**, czyli wiedza specjalistyczna oraz doświadczenie, pozwalają na prawidłowy dobór i zastosowanie odpowiednich metod analizy i badań, a w konsekwencji wydanie rzetelnej i obiektywnej, opartej na faktach opinii.

Równie istotną rolę odgrywają **kompetencje komunikacyjne**, czyli te związane z prezentacją opinii. W praktyce odbiorcy opinii nie muszą być

specjalistami ani nawet posiadać jakiejkolwiek wiedzy dotyczącej zagadnienia analizowanego przez eksperta – dlatego ważną rolę odgrywa forma przedstawienia stanowiska eksperta, które musi być uporządkowane, przejrzyste i zrozumiałe. **Kompetencje komunikacyjne** powinny służyć również poszanowaniu dla wiedzy innych ekspertów, porozumieniu z innymi ekspertami, którzy mogą współdziałać przy wydaniu opinii, weryfikować, czy oceniać opinię, tak aby wspólnie doprowadzić do przyjęcia obiektywnych wniosków. Istotną trudność dla zamawiających opinie, sędziów lub arbitrów kreują np. opinie różnych ekspertów w tej samej sprawie, które trudno porównać między sobą pod względem sposobu rozumowania eksperta, a czasem nawet pod względem logicznego procesu wyciągania wniosków.

Mając na uwadze powyższe, przedstawiamy Rekomendacje, które powinny być brane pod uwagę przez Członków SIDiR w trakcie ich pracy nad opiniami. Rekomendacje składają się z trzech rozdziałów:

Rozdział pierwszy dotyczy sposobu przedstawiania analizy i opisuje wymagania konieczne do spełnienia, jak również te, które nie są obligatoryjne.

Rozdział drugi przedstawia formalne elementy, które powinna zawierać opinia.

Rozdział trzeci zawiera rekomendowane standardy.

Oddajemy w Państwa ręce pierwszą edycję Rekomendacji, oczekując na uwagi i komentarze wszystkich uważnych czytelników i użytkowników, dzięki którym będziemy wspólnie redagować kolejne edycje.

Tomasz Latawiec

Prezes Zarządu Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczników | Ekspert SIDiR

Tamara Małasiewicz

Dyrektor Zarządzająca Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczników | Ekspert SIDiR

Krzysztof Klimaszuk

Członek Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczników | Ekspert ds. roszczeń budowlanych

1. Przedstawienie analizy

1.1. Przedmiot opinii

Tematy opinii przygotowywanych przez Członków SIDiR dotyczą między innymi sporów budowlanych, w tym: kwestii wynagrodzenia i jego wysokości, dodatkowych należności, kwestii zasadności wydłużenia czasu realizacji lub braku zasadności naliczenia kary za opóźnienie, studiów wykonalności przedsięwzięć, oceny jakości rozwiązań technicznych lub projektów oraz interpretacji umów.

Opinie sporządzane są dla różnych stron i w różnym zakresie. Występuje wiele czynników decydujących o zakresie opinii, dlatego dla uzyskania oczekiwanego rezultatu istotne jest **jednoznaczne określenie przedmiotu opinii, zadanie konkretnych pytań, na które powinny paść konkretne odpowiedzi.**

Jasno opisany zakres pozwala na unikanie oceny tematów, które mogą budzić wątpliwości, ale które nie są przedmiotem opinii. Odniesienia do kwestii, które nie są przedmiotem zapytania do eksperta, mogą komplikować rozwiązanie sprawy i utrudniać zrozumienie opinii. **Ekspert w swojej analizie powinien ściśle trzymać się przedmiotu opinii.**

Niektóre opinie, zlecone przez pełnomocników, sędziów czy arbitrów, powinny ograniczyć się wyłącznie do zakresu poza kompetencjami zlecających. W takich przypadkach ekspert powinien unikać przedstawiania wniosków prawnych.

1.2. Obiektywność

Obiektywność eksperta i sporządzonej przez niego opinii jest kluczowa dla jej oceny. **Ekspert musi być obiektywny i niezależny.**

Elementem mogącym wpływać na obiektywność eksperta są warunki wynagrodzenia za jego pracę. **Wynagrodzenie eksperta nie powinno być uzależniane od wyniku, szczególnie jeżeli jego opinia sporządzona była w celu rozstrzygnięcia sporu.**

Zasadne jest, aby osoby po stronie zlecającego sporządzenie opinii wspierały eksperta w zrozumieniu sprawy i przedstawianiu dostępnych dokumentów. **Ekspert nie powinien dopuścić do sytuacji, w której zlecający sporządzenie opinii wpływa na wyciągane przez niego wnioski.**

Należy mieć na uwadze, że warunki zlecenia pojedynczej ekspertyzy nie są jedynym elementem decydującym o obiektywności. Równie ważne mogą być przeszłe i aktualne powiązania ze zlecającym i osobami po stronie zlecającego. W przypadku sporów, **aktualne i przeszłe relacje eksperta ze zlecającym i osobami po stronie zlecającego powinny być transparentne i z góry ujawnione przez eksperta.**

1.3. Warunki opinii

Ekspert zobowiązując się do sporządzenia opinii powinien uwzględnić takie czynniki jak:

- (I) odbiorcy, osoby uczestniczące w rozwiązywaniu sporu, wymagania kontraktowe, aspekty formalne i proceduralne,
- (II) dostępne zasoby, budżet i czas na analizy, skomplikowanie przedmiotu zlecenia, źródła dostępnych danych.

W sytuacjach, w których występują jakieś ograniczenia ekspert **powinien z wyprzedzeniem o tym poinformować zlecającego, wskazując ewentualne problemy w sporządzeniu opinii wraz z jednoczesną oceną, na ile jego opinia może być przydatna w rozwiązywaniu zaistniałego sporu lub odmówić przyjęcia zlecenia.**

1.4. Wiarygodność opinii

Odpowiednio przeprowadzona analiza **powinna bazować na wiarygodnych i obiektywnych źródłach danych.** Powszechne jest, że dokumentacja budowy zawiera szereg informacji, z których część może stanowić istotne i wiarygodne informacje, a część może być nieprzydatna w analizie.

Dlatego ekspert każdorazowo powinien przeprowadzić staranną ocenę dostępnych źródeł.

Ocena jakości źródeł powinna dotyczyć zarówno potwierdzenia pojedynczych zdarzeń, jak i dokumentów odzwierciedlających ogólną sytuację, np. raporty z postępu prac, czy harmonogramy. Obiektywne dokumenty np. dziennik budowy, fotografie czy listy przewozowe są najczęściej bardziej wiarygodne niż subiektywne opinie świadków.

Zapytania do eksperta najczęściej dotyczą kwestii technicznych i dlatego **opinie powinny bazować na naukowych i uznanych metodach.**

Opinia powinna prawidłowo łączyć fakty z zastosowanymi metodami. Sformułowane wnioski powinny być logiczne i opisane tak, aby umożliwić łatwą weryfikację.

SIDiR rekomenduje, aby każdorazowo w celu transparentności przywoływać źródła, które umożliwią weryfikację.

Ekspert w swoich analizach powinien zwrócić uwagę i podkreślić jaki jest zakres błędu w wykorzystywanych przez niego metodach.

Ekspert powinien unikać subiektywnych stwierdzeń. Informacje stroniczne, niedokładne i pochodzące ze źródeł o niepewnej reputacji nie są wiarygodne i nie mogą być podstawą do dalszych rozstrzygnięć.

Ekspert powinien unikać założeń lub uzupełniania brakujących danych przypuszczeniami. Ekspert powinien wskazać braki w danych, jeśli one występują i określić ich wpływ na rzetelność wniosków opinii przy takim braku.

1.5. Wnioski

Wnioski muszą być spójne i zgodne z zasadami logiki, nie mogą powodować luk w przedmiocie rozstrzygnięcia opinii. Wnioski powinny być sformułowane w jednoznaczny i precyzyjny sposób.

SIDiR rekomenduje, aby wnioski były usystematyzowane pod względem kolejności

rozstrzyganych kwestii. Wnioski powinny być sformułowane w sposób kategoriyczny, a ponadto prowadzić do wyeliminowania kilku wariantów będących przedmiotem sprawy.

Jednakże w przypadku braku możliwości sformułowania jednoznacznych wniosków w opinii należy wskazać, czym są warunkowane warianty i jak można określić ich stopień prawdopodobieństwa.

Wnioski opinii, w szczególności odpowiedzi na zadane pytania, powinny być przedstawione w jednym miejscu (rozdziale) – na początku opinii, po czym następuje ich uzasadnienie, albo na końcu opinii, jako forma podsumowania.

1.6. Prezentacja opinii

W komunikacji między ekspertem a zlecającym i osobami po stronie zlecającego istotna jest prezentacja opinii. Układ opinii powinien być przemyślany i konsekwentny.

Zbyt obszerne opinie, nadmierny rozrost o elementy zbędne sprawia, że opinia gubi zasadniczy sens i zaciera się obraz wniosków. **Opinie powinny być możliwie zwięzłe zaprezentowane.** Należy unikać analogicznych treści w różnych częściach opinii oraz ograniczyć przytaczanie bądź parafrazowanie dokumentów źródłowych.

Zawiłe, niezrozumiałe opinie mają ograniczoną przydatność w ich wykorzystaniu. **W opiniach należy zwrócić uwagę na ich zrozumiałość.** SIDiR rekomenduje, aby opinie zawierały opisy w częściach odpowiednich dla różnych odbiorców. Przykładem takiego podziału może być uproszczony opis zawarty w streszczeniu oraz rozdział zawierający szczegółową analizę techniczną, z opisem wszystkich elementów, które pozwalają na weryfikację opinii.

SIDiR rekomenduje, aby po ukończeniu opinii przeczytać tekst w całości, dokonać korekty językowej oraz raz jeszcze zwrócić uwagę na systematykę i poprawność odesłań.

2. Formalne elementy opinii

W sporządzaniu opinii istotne jest dopełnienie wymogów formalnych. Jeżeli takie występują, najczęściej odwołują się do powszechnie dostępnych rekomendacji czy protokołów. SIDiR rekomenduje, aby opinia zawierała następujące elementy:

- kontakt do eksperta,
- pełny skład zespołu ekspertów biorących udział w wydaniu opinii,
- opis posiadanych kwalifikacji, szkoleń, doświadczenia,
- stanowisko o jego niezależności od zlecającego i osób po stronie zlecającego,
- zakres zlecenia/opinii i osobę zlecającego,
- zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego,
- odpowiednie odwołania i listę źródeł,
- opis użytych metod,
- stanowisko i konkluzje na temat rozpoznanych kwestii,
- stanowisko nt. nierozpoznanych kwestii,
- stanowisko nt. kwestii poza zakresem kompetencji,
- w przypadku przetłumaczonej opinii wskazanie języka oryginału,
- podpis, data i miejsce,
- jeżeli opinia została przygotowana przez więcej niż jednego eksperta, wskazanie który ekspert odpowiada za którą część opinii.

3. Uznane standardy

SIDiR rekomenduje następujące standardy:

1. Standardy Realizacji Inwestycji Stowarzyszenia Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców;
2. Standardy Procedowania (Protokół) Brytyjskiego Towarzystwa Prawa Budowlanego (SCL) w sprawie opóźnień i zakłóceń realizacji inwestycji budowlanych;
3. Rekomendacje i stanowiska przygotowane przez Prokuratorię Generalną RP dotyczące:
 - postępowania w zakresie polubownego rozwiązywania sporów;
 - zmiany umowy z uwagi na nadzwyczajny wzrost cen (waloryzacja wynagrodzenia);
 - postanowień umów w zakresie odstąpienia od umowy oraz wypowiedzenia umowy;
 - formułowania umów;
 - zagadnień związanych z formułowaniem postanowień umów dotyczących kar umownych.
4. Rekomendacje Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych dotyczące:
 - przykładowych klauzul przeglądowych w umowach o roboty budowlane;
 - przykładowych klauzul waloryzacyjnych dla sektora budownictwa;
 - rekomendacji dotyczących zamówień publicznych na systemy informatyczne;
5. Standardy The Association for the Advancement of Cost Engineering, AACE International:
 - *29R-03 Forensic Schedule Analysis*.

Stowarzyszenie Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców

Jedyna krajowa organizacja zrzeszona w FIDIC i EFCA

Szkolenia i konferencje

- » skierowane do wszystkich uczestników procesu inwestycyjno-budowlanego
- » dotyczące aspektów prawno-technicznych kontraktów
- » odpowiadające na bieżące problemy występujące podczas przygotowania, realizacji i rozliczania inwestycji

Opinie eksperckie / opinie biegłego

- » sporządzane na zlecenie zamawiających, wykonawców i sądów powszechnych
- » analizy roszczeń, kosztowe, techniczne oraz terminowe

Wydawnictwa

- » wzory Warunków Kontraktowych FIDIC
- » Standardy Realizacji Inwestycji
- » Biuletyn Konsultant

Rekomendacje dotyczące dobrych praktyk w budownictwie

www.sidir.pl

STOWARZYSZENIE
INŻYNIERÓW DORADCÓW
I RZECZOZNAWCÓW

ARBITRAŻOWY
SĄD BUDOWLANY
PRZY STOWARZYSZENIU
INŻYNIERÓW DORADCÓW
I RZECZOZNAWCÓW

OŚRODEK MEDIACJI
PRZY STOWARZYSZENIU
INŻYNIERÓW DORADCÓW
I RZECZOZNAWCÓW

Stowarzyszenie Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców

ul. Nowogrodzka 50/54 • 00-695 Warszawa • Polska

tel.: +48 22 826 16 72 • e-mail: biuro@sidir.pl • www: <https://sidir.pl>